

กระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ

The Process of Cultivating Public Mind into Youth According to Buddhist Way

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์

ดร.ทักษิณ ประชามอญ

พระมหาอินทวงศ์ อินทร์วงศ์ อิสสรภาณี,

พระอธิการสมนึก จรโณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

jaisit12@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการปลูกฝังจิตอาสา เพื่อพัฒนาหลักสูตรการปลูกฝังจิตอาสาและ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ประกอบด้วย 4 ระยะ คือ **ระยะที่ 1** การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน **ระยะที่ 2** การจัดทำร่างหลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสา **ระยะที่ 3** การพัฒนาหลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสา และ**ระยะที่ 4** การประเมิน แก้ไข และปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งมีประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 120 คน วิเคราะห์เนื้อหา และตีความ ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน และเชิงปริมาณมาวิเคราะห์สถิติพื้นฐานได้แก่ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

คุณลักษณะและแนวทางการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมของกลุ่มจิตอาสาในจังหวัดลำพูน พบว่า คุณลักษณะของการปลูกฝังจิตอาสา ได้แก่ คุณลักษณะการรับรู้ ตระหนัก และกระทำการอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม สำหรับแนวทางการเสริมสร้างจิตอาสา พบว่า การจัดตั้งชมรมต่าง ๆ คือ ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ชมรมสร้างสรรค์สังคมชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชมรมพัฒนาชุมชน ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ชมรมพัฒนาชุมชน ชมรมสร้างสรรค์สังคม ชมรมนิติอาสาพัฒนาสังคม ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน และชมรมคนดีศรีสังคม

การพัฒนาหลักสูตรการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน พบว่า โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างจิตอาสา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วย 8 กิจกรรม ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมตลอดหลักสูตรรวม 40 ชั่วโมง

และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของหลักสูตร 6 ด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังจิตอาสาสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กระบวนการปลูกฝังจิตอาสา. จิตสาธารณะ. จิตสาธารณะเชิงพุทธ.เยาวชนจังหวัดลำพูน

Abstract

This research is aimed at To study the characteristics and guidelines for cultivating volunteering To develop the curriculum to cultivate volunteerism and To study the satisfaction of those who attended the training And those involved in the process of cultivating volunteers for youth in Lamphun Province Is research and development (R&D) consisting of 4 phases: Phase 1: study and analysis of basic data Phase 2: Drafting of curriculum curriculum. Voluntary mental cultivation phase 3. curriculum development. volunteer cultivation process and stage 4 Assessment. revision and improvement of curriculum Which has a population of 120 people collecting data. analyzing content and interpreting data from different sources And quantitative to analyze basic statistics such as average Standard deviation (S.D.)

research result

Characteristics and guidelines for cultivating social volunteerism of the volunteer group in Lamphun province showed that the characteristics of volunteer cultivation are characteristics of awareness. awareness and action that benefit the public. For the guideline for enhancing the volunteer spirit. it was found that the establishment of a collective audience was a friend-to-friend club Society for Creative Society. Natural Resources Conservation Club Community Development Club Friends Friends Help Community Development Club Creative Society Social Development Law Club Friends Friends Help And the Srisaket Society

The development of curriculum for social volunteer cultivation for young people in Lamphun province found that the curriculum of curriculum building volunteers For undergraduate students Lamphun Buddhist College Consisting of 4 units of learning units. 6 activities. using time for organizing activities throughout the course. including 40 hours and organizing learning experiences When considering the

individual components of the curriculum. 9 aspects were found that all aspects were appropriate at a high level. The satisfaction of those who attended the training And those involved in the volunteer cultivation process for youth in Lamphun province. found that in the overall picture and every aspect in every aspect is at a high level

Keyword: Voluntary cultivation process. public mind. Buddhist spirituality. Lamphun youth.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทย ก่อผลกระทบทั้งในด้านเป็นคุณและโทษ ในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยม วัตถุนิยม ได้กระตุ้นโน้มน้าวส่งเสริมให้บุคคล โดยเฉพาะเยาวชน วัยหนุ่มสาว อันเป็นพลังสำคัญของสังคมในอนาคต ตั้งเป้าหมายชีวิตที่เป็นการแสวงหาความมั่งคั่ง และวิถีชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อ รักสบาย เน้นการแข่งขันชิงดีชิงเด่นเกิดวิถีคิดแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ(สฤณา บัณฐรัตน์และคณะ. 2542: 21) ซึ่งหากมอง“คนไทยจำนวนมากขาดจิตสำนึกสาธารณะ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และยังไม่มีความจิตวิญญานของการเป็นอาสาสมัคร เพื่อสังคมเท่าที่ควร โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมทั้งไม่มีการจัดบรรยากาศและกลไกให้เกื้อหนุนการทำงานเพื่อสังคมอีกด้วย เช่น ขาดการปกป้องคนดีของสังคม ขาดแบบอย่างที่ดี ฯลฯ ซึ่งเป็นข้อจำกัดทำให้มนุษย์ที่มีคุณค่าไม่ได้ทำหน้าที่เป็นทุนทางสังคมเท่าที่ควร”(สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550)เพราะฉะนั้น เด็กและเยาวชน เป็นทรัพยากรอันมีค่าของสังคม ที่ควรจะได้รับ การทะนุบำรุงอย่างดีที่สุดต้องช่วยกันสร้างโอกาสในด้านการพัฒนาทางสรีระและสติปัญญา ตลอดจนโอกาสทางสังคมอื่น ๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนไทยให้มากขึ้น เพราะการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเกื้อกูลต่อการพัฒนาการของมนุษย์ต้องมีโครงสร้างและการทำงานทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญาที่สมบูรณ์มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (พวงเพชร สุรัตน์ภวิกุล. 2542 : 139) เพื่อพัฒนาปลูกฝัง ความมี“จิตอาสา”ซึ่งเป็นการให้และช่วยเหลือสังคม และได้กำหนดไว้ในวาระแห่งชาติ เป็นการปลูกจิตใจคนไทยให้งอกงามขึ้นอีกครั้ง ในการมาช่วยกันดูแลสังคมไทย ดูแลสิ่งแวดล้อม ชุมชนตลอดจนปัญหาต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว สนใจดูแลความทุกข์ของคนรอบข้าง เข้าใจผู้อื่นร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดี ทำดีให้เป็นรูปธรรมในสังคมไทย และรับผิดชอบสังคมร่วมกัน (อรพินท์ ชูชมและคณะ. 2549 : 35)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เห็นความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกจิตอาสาให้เยาวชนในจังหวัดลำพูน จึงจัดโครงการจิตอาสาโดยใช้กิจกรรมโครงการจิตอาสาของเยาวชนขึ้นได้ฝึกปฏิบัติจริงในการอาสา พัฒนาชุมชน ดูแลรักษาของส่วนรวมและอาสาทำ

บางอย่างเพื่อส่วนรวม ซึ่งสามารถสร้างจิตสำนึก ในการเสียสละ มีความรับผิดชอบ ความสามัคคีในหมู่คณะการทำงานเป็นทีมสร้างอุดมการณ์ใน การทำงานเพื่อส่วนรวมโดยใช้โครงการจิตอาสาเป็นเวทีและในการสร้างจิตอาสาธารณะตามวัยที่เหมาะสมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับอุดมศึกษา อายุระหว่าง 16-20 ปี การปลูกฝังจิตอาสาธารณะให้กับเยาวชนในวัยนี้การใช้กิจกรรมค่ายอาสาเป็น เวทีจึงเหมาะสม ในขั้นการทำหน้าที่ทางสังคม การตัดสินใจโดยถือว่ามีหน้าที่ที่จะทำสิ่งนั้น ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้นคาดหวังที่จะทำให้ตนทำหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และสามารถพัฒนาจิตสำนึกจิตอาสาถึงขั้นการทำตามคำมั่นสัญญาคือการการตัดสินใจโดยเห็นแก่ประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิ อันพึงได้ของผู้อื่น เพราะฉะนั้น การสร้างคนให้มีจิตอาสา มีความสำคัญต่อบุคคลองค์กร สังคมและประเทศชาติอย่างมากถ้าเราสามารถปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนาให้คนในชาติมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสวัสดิภาพส่วนรวม มีการใช้อย่างสมบัติส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่าใช้อย่างทะนุถนอมรู้จักแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การทำลายสาธารณะสมบัติต่าง ๆ จะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องก็จะลดลง และจะนำมาสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็ง เมื่อนักเรียนจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจะมีคุณลักษณะจิตอาสาติดตัวแบบคงทน ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมต่อไป จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยต้องการศึกษาผลสัมฤทธิ์โครงการจิตอาสาที่ปรากฏออกมาด้านพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้า ร่วมโครงการ : กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนจังหวัดลำพูนในครั้งนี้ ซึ่งเน้นจิตอาสาเพื่อสังคมแนวพุทธ ดังนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจทำการวิจัยศึกษากระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมของกลุ่มจิตอาสาในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย กระบวนการปลูกฝัง จิตอาสา และพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา

2. ขอบเขตด้านประชากรประกอบด้วย :

2.1 นิสิตวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการอบรม จำนวน 30 คน

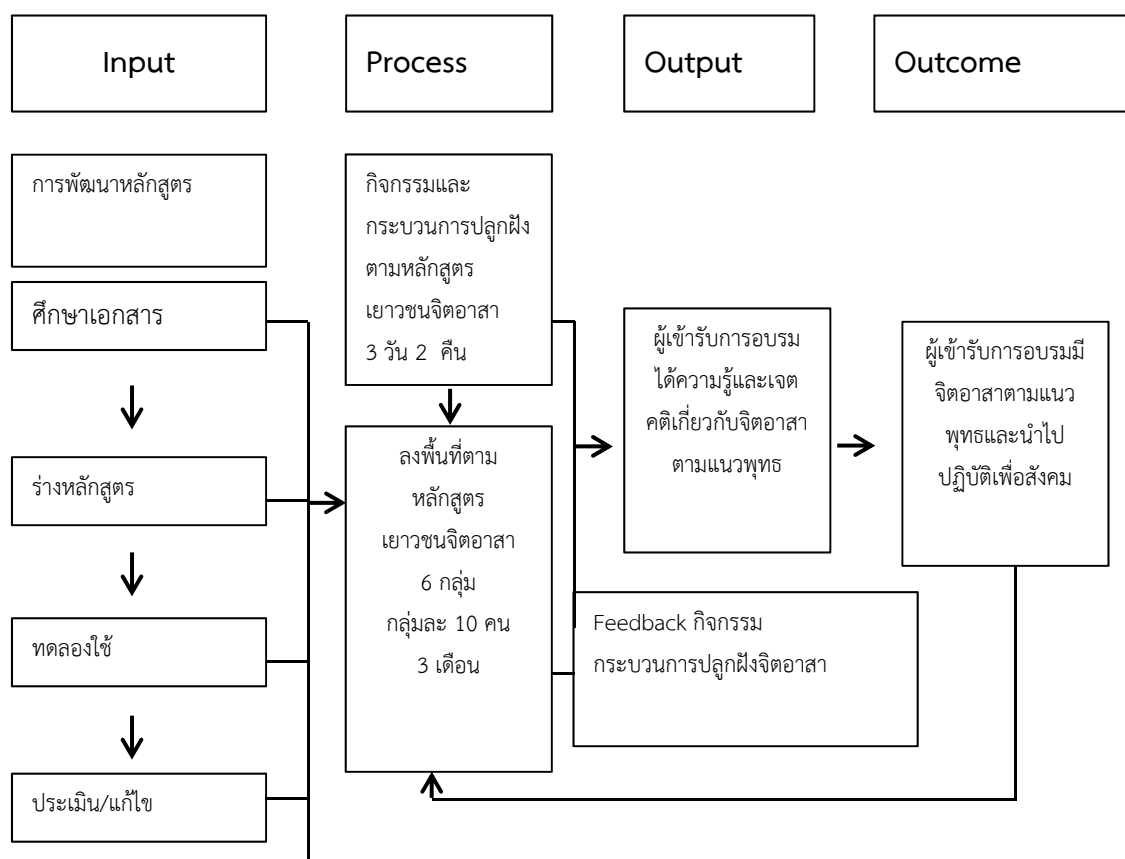
2.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการอบรม ได้แก่ โรงเรียนบ้านแป้นวิทยาคม โรงเรียนน้ำดิบวิทยาคม โรงเรียนธีรกาณท์บ้าน จำนวน 30 คน

2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครองของเยาวชน 60 คน และครูของเยาวชนที่ผ่านการอบรม 60 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 120 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ : โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย 3 โรงเรียนในจังหวัดลำพูน

4. ขอบเขตด้านเวลาการศึกษาวิจัย 2 ปี 2559 ถึง 2560

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยการใช้หลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ มีขั้นตอนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษา สํารวจ และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อนํามาพัฒนาหลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธโดยในขั้นตอนนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษา และวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมของกลุ่มจิตอาสาในจังหวัดลำพูน จากเอกสาร หนังสือ ตำราวารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และตรวจสอบยืนยันข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรฝ่ายกิจการนิสิต และผู้นำนิสิต เกี่ยวกับการมีจิตอาสาของนิสิตในปัจจุบัน และแนวทางกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ โดยการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 ศึกษารูปแบบการจัดโครงการ และ/หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตอาสาของเยาวชนกลุ่มกิจกรรมฝ่ายบำเพ็ญประโยชน์ โดยการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การร่างหลักสูตร เป็นการนำผลการศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรฉบับร่าง

ขั้นที่ 2 การประเมินหลักสูตรฉบับร่าง เป็นการตรวจสอบร่างหลักสูตรที่ได้จากขั้นที่ 1 ซึ่งประเมินในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน แล้วทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้

ตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำผลการสร้างหลักสูตรที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน จำนวน 40 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร

ตอนที่ 4 การประเมิน แก้ไข และปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำผลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรในขั้นตอนที่ 3 มาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะนำไปใช้ต่อไป

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธนิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน สรุปผลได้ ดังนี้

1. คุณลักษณะและแนวทางการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมของกลุ่มจิตอาสาในจังหวัด

ลำพูน พบว่า คุณลักษณะของการปลูกฝังจิตอาสา ได้แก่ คุณลักษณะการรับรู้ ตระหนัก และกระทำการอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขรวมทั้งติดตามประเมินผลปัญหานั้น นอกจากนี้ ยังพบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะการมีจิตอาสา ได้แก่ การปลูกฝังจิตอาสา ได้แก่ ด้านการรู้คิด (Cognition) ด้านเจตคติ (Attitude) และด้านพฤติกรรม (Behavior) สำหรับแนวทางการเสริมสร้างจิตอาสา พบว่า การปรับพฤติกรรมด้วยกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Behavior Modification : CBM) ที่เน้นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการกระทำของตนเองด้วยการบูรณาการให้ครบทั้ง 3 มิติ คือ มิติพฤติกรรม ได้แก่ การกระทำที่ถูกต้อง มิติทางจิตใจ ได้แก่ ความภาคภูมิใจที่ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง และมิติทางปัญญา ได้แก่ การเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ตนทำจึงจะทำให้เกิดจิตอาสา ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังพบว่า ยังมีแนวทางการจัดโครงการ และ/หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดตั้งชมรมต่าง คือ ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ชมรมสร้างสรรค์สังคมชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชมรมพัฒนาชุมชน ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ชมรมพัฒนาชุมชน ชมรมสร้างสรรค์สังคม ชมรมนิติอาสา พัฒนาสังคม ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน และชมรมคนดีศรีสังคม

2. การพัฒนาหลักสูตรการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน

พบว่า การพัฒนาหลักสูตรการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ฉบับร่าง ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐาน คือ การมีจิตอาสาตามพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ จำแนกได้ 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการรู้คิด (Cognition) เป็นการตระหนักรู้ถึงปัญหา 2. ด้านเจตคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกดีที่มีต่อผู้อื่น และ 3. ด้านพฤติกรรม (Behavior) เป็นการปฏิบัติ หรือการกระทำ ที่แสดงออกถึงการมีจิตอาสา มีหลักการและเหตุผล กล่าวคือ นิสิตวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนต้องเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ที่ปลูกจิตสำนึกของบุคคลให้รู้จักการเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ และร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวม สำหรับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประกอบด้วย การปลูกฝังด้านพฤติกรรม (Behavior) โดยการปฏิบัติ ด้านเจตคติ (Attitude) โดยมีความรู้ สิกัดต่อผู้อื่น และด้านการรู้คิด (Cognition) โดยตระหนักรู้ถึงปัญหา ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างจิตอาสา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วย 8 กิจกรรม ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมตลอดหลักสูตรรวม 40 ชั่วโมง และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ตามกระบวนการพัฒนาจิตอาสา ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) ขั้นที่ 2 ขั้นการตอบสนอง (Responding) ขั้นที่ 4 ขั้นการจัดระบบและสร้างอุปนิสัย (Organizing and Characterizing) และขั้นที่ 3 ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) สำหรับการวัดและประเมินผลหลักสูตรการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อ

สังคมสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างจิตอาสา ฉบับร่าง สำหรับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่านมีความเห็นว่าหลักสูตรเสริมสร้างจิตอาสา ฉบับร่างโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของหลักสูตร 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกรอบแนวคิดและหลักการของหลักสูตรเสริม ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม ด้านโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรเสริม ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังจิตอาสาสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน พบว่า ความพึงพอใจของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังจิตอาสาสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรเสริมสร้างจิตอาสา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 4.00$, $S.D. = 0.71$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้าน ได้แก่ ด้านเจตคติต่อหลักสูตรเสริม ด้านเนื้อหาหลักสูตรเสริม ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการ ด้านสื่อการเรียนรู้ และ ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ผลการประเมิน แก้ไข และปรับปรุงหลักสูตร พบว่า 1. จุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เป็นเชิงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้นำหลักสูตรไปใช้มีความเข้าใจและสามารถวัดผลประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2. เอกสารหลักสูตร ผู้วิจัยได้เขียนคำแนะนำสำหรับการใช้เอกสารหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้นำหลักสูตรไปใช้มีความเข้าใจและเตรียมการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะและแนวทางการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมของกลุ่มจิตอาสาในจังหวัดลำพูน พบว่า คุณลักษณะของการปลูกฝังจิตอาสา ได้แก่ คุณลักษณะการรับรู้ ตระหนัก และกระทำการอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขรวมทั้งติดตามประเมินผลปัญหานั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐชุต สุกภาพจน์** (2561 : 78) ได้ศึกษาเรื่อง จิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า จิตอาสา เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความเต็มใจ สมารถใจที่จะทำกระทำได้ไม่หวังผลตอบแทน ช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย **จิตกรวลัย ศรีแสงฉาย** (2551 : 22) นักศึกษาส่วนใหญ่แล้วได้ให้ความสนใจกับกิจกรรมของกลุ่มอาสาพัฒนาวิทยาลัยมหิดล และได้มีการออกค่ายอาสา ร่วมกับกลุ่มอาสาพัฒนา ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเขาทำโดยเกิดจากจิตที่เป็นอาสาจริงๆ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือในสังคมชนบทมีความสุขมากขึ้น

2. การพัฒนาหลักสูตรการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนในจังหวัดลำพูน

พบว่า การศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย การร่างหลักสูตร และการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้ 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมิน แก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรจึงทำให้หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนเหมาะสม สอดคล้องกันทั้ง องค์ประกอบภายใน และแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาจิตสาธารณะได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ โดยให้นิสิตมีโอกาสรับรู้และสนใจในเรื่องของ จิตสาธารณะ เพื่อนำไปสู่ ขั้นที่ 2 ขั้นการตอบสนอง โดยให้นิสิตมีโอกาสแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งที่สนใจและพัฒนาไปยัง ขั้นที่ 3 ขั้นการเห็นคุณค่าสอดคล้องกับงานวิจัยของวราพร วันไชยธนวงศ์และคณะ (2551 : 221) ได้ ศึกษา เรื่อง การพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาล พบว่า การทำกิจกรรมหรือสิ่ง ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น กระบวนการสร้าง จิตอาสา มี 4 ประเด็นคือ 1) ปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสา 2) การเตรียมความพร้อม ทั้งทางร่างกาย จิตใจด้านความรู้ และการติดต่อสื่อสาร 3) การสร้างความเชื่อมั่นในตนและ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ต่อการพัฒนาจิตอาสา คือทำให้ได้รับการพัฒนาให้เป็น คนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และเกิดความภาคภูมิใจในตนเองนำไปสู่ขั้นที่ 4 ขั้นการ จัดระบบและสร้างอุปนิสัย โดยส่งเสริมให้นิสิตนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ท้ายที่สุด นิสิตก็จะเกิดการพัฒนาจิตสาธารณะที่เป็นลักษณะนิสัย

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตาม แนวพุทธ นิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน อภิปรายได้ดังนี้

2.1 ระดับจิตอาสาของกลุ่มเป้าหมายในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการรู้คิด ด้านเจตคติและด้านพฤติกรรมก่อนการทดลอง และ หลังการทดลองใช้หลักสูตรกระบวนการปลูกฝัง จิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ นิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยค่าเฉลี่ยระดับจิตอาสาของนิสิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลอง และมีจิตอาสาในด้านพฤติกรรมหลังจากการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าด้านการรู้คิดและ ด้านเจตคติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นอาสาสมัคร ซึ่งโดยปกติ จะมีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีในเรื่องจิตอาสาอยู่แล้วจึงอาจส่งผลให้ระดับจิตอาสด้านการรู้ คิด และด้านเจตคติ ก่อน และ หลังการทดลองใช้หลักสูตร มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักส่วนด้าน พฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าด้านอื่น ๆ

2.2 ผลการปฏิบัติโครงการเสริมสร้างจิตอาสาของนิสิตผ่านเกณฑ์การประเมินทุก ขั้นตอน จากผลการศึกษากิจกรรมโครงการจิตสาธารณะ พบว่า นิสิตสามารถเขียนโครงการตาม แบบฟอร์มที่กำหนดได้ถูกต้องตามหลักการเขียนโครงการ และมีการนำความรู้ด้านการประกันคุณภาพ ไปใช้ในการจัดโครงการสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เบญจวรรณ รอดแก้ว (2553 : 80) ที่ศึกษาการ

พัฒนาจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจากการทำโครงการกิจกรรมพัฒนาสังคม พบว่าการใช้โครงการพัฒนาสังคมเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย และพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาสามารถทำให้นักศึกษามีจิตอาสาที่สูงขึ้นได้ โดยหลังดำเนินโครงการพัฒนาสังคมนักศึกษามีจิตสาธารณะสูงกว่า ก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาจเป็นเพราะผู้วิจัยใช้การประเมินตามสภาพจริงซึ่งกระทำไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นิสิตลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงเน้นให้นิสิตได้แสดงพฤติกรรมจริงตามความสามารถ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการสัมภาษณ์แบบประเมินโครงการ และมีการให้คะแนนแบบเป็นเกณฑ์กำหนดรายละเอียดการให้คะแนนอย่างชัดเจน

2.3 นิสิตกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรกระบวนการปลูกฝังจิตอาสาเพื่อสังคมสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านได้ แก่ด้านเจตคติต่อหลักสูตรเสริมด้านเนื้อหาหลักสูตรเสริมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินการด้านสื่อการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุนิสา ทรงอยู่ และคณะ** (2550 : 153) พบว่า 1) นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการ ให้บริการสังคมมีจิตอาสาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักศึกษาวิชาชีพ ครูที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการ ให้บริการสังคม มีจิตอาสาหลังการทดลองสูงกว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการ เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการ ให้บริการสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรออกแบบมาให้นิสิตได้เรียนรู้ ควบคู่กับการปฏิบัติจริงในสิ่งที่แปลกใหม่และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุดทุกกิจกรรมอย่างทั่วถึง มีกิจกรรมกลุ่มให้นิสิตได้ฝึกคิด พูด ถามแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระ มีการทำกิจกรรมที่ต้องใช้การเคลื่อนไหวไม่น่าเบื่อมีการฝึกปฏิบัติจริง มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยตนเอง และการสร้างสรรค์ผลงานนอกจากนี้ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรด้วยการ เสริมแรงในทางบวก เช่น การกล่าวชมเชย การจัดทำเสื้อสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้นิสิตเกิดความไว้วางใจและรู้สึกเป็นกันเองในการแสดงพฤติกรรมตาม ความรู้สึกที่แท้จริง สอดคล้องกับ **วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา** (2544 : 12) ที่กล่าวถึงวัยหนุ่มสาว สรุปได้ว่า เป็นวัยที่มีพลังกำลังมีความคิด ความสนใจ และมีความอยากรู้ อยากเห็น มีความพร้อมในการเรียนรู้ กระตือรือร้น สนใจบทเรียนที่แปลกใหม่ สนใจเรื่องที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปช่วยเหลือสังคมได้สอดคล้องกับ **มนัส สุวรรณ**(2537:44-49)ที่กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ที่เป็นศาสตร์แก่เยาวชนในการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นนั้น จำเป็นต้องอาศัยศิลปะขั้นสูง เพื่อกล่อม

เกลียดใจ โน้มน้าวความสนใจ เปลี่ยนแปลง เจตคติ และเบี่ยงเบนแนวคิดของเยาวชนจากสิ่งที่ผูกพันอยู่เดิมซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามกระบวนการพัฒนาจิตอาสาทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นการตอบสนอง 3) ขั้นการเห็นคุณค่า 4) ขั้นการจัดระบบและสร้างอุปนิสัยสามารถใช้เสริมสร้างจิตอาสา ด้านการรู้จัก ด้านเจตคติ และ ด้านพฤติกรรม ให้แก่นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น วิทยาลัย สามารถนำหลักสูตรนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนานิสิต โดยจัดเป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียน หรือ จัดทำเป็นรายวิชาเฉพาะโดยอาจจะนำไปบูรณาการร่วมกับรายวิชาศึกษาทั่วไป และเน้นการให้นิสิตได้ลงมือปฏิบัติจริง และควรเพิ่มวิธีการประเมินหลาย ๆ แบบ หลาย ๆ มิติให้ครอบคลุมทั้งด้านการรู้จักด้านเจตคติ และ ด้านพฤติกรรมโดยอาจใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือใช้การศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาและติดตามความคงทนของจิตอาสา

References

- จิตรวลัย ศรีแสงฉาย. (2551). “จิตอาสาพัฒนาชนบทกรณีศึกษา : กลุ่มอาสาพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล”.มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). มนุษย์สังคม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐรัฐดา สุภาพจน์. (2561). จิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. ปีที่ 13. ฉบับที่ 1. (มกราคม – มิถุนายน). 78.
- เบญจวรรณ รอดแก้ว. (2553). การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากการทำโครงการกิจกรรมพัฒนาสังคม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ปีที่ 2. ฉบับที่ 3. (มกราคม-มิถุนายน). : 80.
- มนัส สุวรรณ. (2537). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วารสารศึกษาศาสตร์. ปีที่ 19. ฉบับที่ 1. : 44-49.
- วรพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ. (2551). การพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสาของนักศึกษายาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สกุณา บัณฑิตรัตน์และคณะ. (2542). **แนวคิด รูปแบบและวิธีการของการพัฒนาจิตสำนึกอาสาสมัคร**. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11** (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท..
- สุนิสา ทรงอยู่ และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมพัฒนาจิตอาสาตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี**. ปีที่ 11. ฉบับที่ 25. (พฤษภาคม – สิงหาคม). : 153.
- อรพินท์ ชูชมและคณะ. (2549). “การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางปัญญา และคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย”. **รายงานการวิจัยฉบับที่ 104**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.